

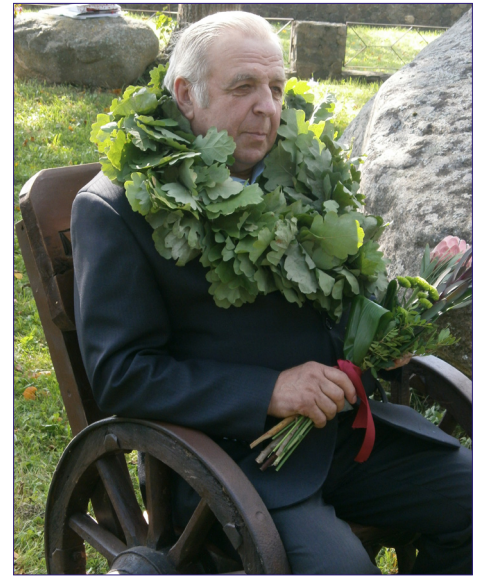
Šventė rudenėjančiuose Malaišiuose

*E. Aleksandravičius
V. Rimšos nuotrauka*

*Laureatė G. Šinkūnaitė
V. Rimšos nuotrauka*

*P. Maišelis
V. Rimšos nuotrauka*

Rugsėjo 16 d. Anykščių rajone, Svėdasų seniūnijoje, lietuvių literatūros klasiko, publicisto, spaudos platintojo ir visuomenės švietėjo, kanauninko Juozo Tumo-Vaižganto gimtinėje, senajame Malaišių kaime įvyko tradicinė literatūros šventė – „Vaižgantinės“. Jas surengė Svėdasų seniūnija, asociacija Vaižgantiečių klubas „Pragiedrulus“, Anykščių kultūros centro Vaitkūnų skyrius ir Svėdasų krašto (Vaižganto) muziejus. Po lietingos savaitės, stojus saulėtam rudenėjančiam šeštadieniui, į Vaižganto tėviškę susirinko itin daug svečių ir kraštiečių iš Vilniaus, Kauno, Panevėžio, Anykščių, Kupiškio, Utenos, Rokiškio bei kitų miestų ir miestelių. Sodyboje suklego rašytojai, žurnalistai, visuomenės veikėjai ir kiti literatūros bei Vaižganto gerbėjai, o jų mašinos vos sutilpo aikštelėje bei kadaise, minint rašytojo šimtmetį, kraštiečių pasodintoje Liepų alėjoje, iki pat Kunigiškių kelio...

Nuščiuvus kieme šurmuliui, šventės programa prasidėjo lygiai 13-tą valandą

ir užtruko iki gilios popietės. Jos vadovė Ramunė Lapienytė, pasveikinusi dalyvius su tradicine švente, perskaitė Vaižganto raštų ištrauką, pristatė svečius. O kai tylos minute pagerbėme Anapilin iškeliavusius Vaižganto premijų laureatus ir kraštiečius, ji ėmėsi šių metų laureatų bei premijų teikimo reikalų.

Iškiliai buvo pagarsinta, kad 16-toji Lietuvos rašytojų ir Lietuvos žurnalistų sąjungų (toliau – LŽS) bei Nacionalinės žurnalistų kūrėjų asociacijos respublikinė literatūrinė Vaižganto premija 2017 m., iš buvusių trijų pretendentų yra paskirta istorikui, daugelio leidinių autoriui, VDU prof. habil. dr. Egidijui Aleksandravičiui už naujausią publicistinių rašinių rinktinę „Viskas įmanoma“. Aidint plovimams, LŽS pirmininko pavaduotojas, konkurso komisijos pirm. Juozas Šalkauskas ir buvusi LRS narė, poetė Dalia Teišerskytė įteikė laureatui premijos diplomą ir atminimo medalį. Laureatą sveikino Anykščių meras Kęstutis Tubis, Vil-

niaus žurnalistų senjorų klubo atstovai, LŽS Kauno skyriaus pirm. Vidas Mačiulis ir kt. Svėdasų seniūnas Valentinus Neniškis profesoriui uždėjo sodrų ąžuolo lapų vainiką. Padėkojęs už tai, prof. E. Aleksandravičius pasakė, kad Vaižganto kūriniai į jo rankas patekė jau vaikystės metais Telšiuose, tačiau jų filosofiją perpratęs kur kas vėliau. Dabar jį žavi tai, kad rašytojas puikiai pažinojo kaimo gyvenimą, mylėjo žmones ir tautą, buvo tolerantiškas kitaip mąstantiems, ieškojo to, kas mus jungia.

Devintoji šiemet Svėdasų seniūnijos Vaižganto mažoji premija „Už nuopelnus Svėdasų kraštui“ (2009–2016 m. vadinta „Svėdasų seniūnijos Mažoji Vaižganto premija už kūrybinius nuopelnus Svėdasų kraštui“) buvo paskirta Kunigiškių seniūnaičiui Pranui Maišeliui. Jos regalijas ir ąžuolo lapų vainiką nugalėtojui įteikė Svėdasų seniūnas V. Neniškis ir šventės

Šventė rudenejančiuose Malaišiuose

Atkelta iš 1 p.

šeimininkas Vytautas Bagdonas. Laureatą pasveikino meras K. Tubis (jis dar perskaitė ir įteikė laureatui LR Seimo narių Antano Bauros bei Sergejaus Jovaišos padėkas). Dėkodamas visiems, kiek suglumęs P. Maišelis prisipažino, kad toks jo veiklos įvertinimas jam esąs didelis netikėtumas...

Gan iškilingai šventėje buvo paskelbta ir Svėdasiškių draugijos „Alaušas“ garbės pirm. Algimanto Indriūno 2016 m. įsteigta kun. Aleksandro Papučkos vardo „Meilės ir gerumo“ premija. Šiemet ji yra teikiama antrąjį

kartą, ir ją pelnė Svėdasų Juozo Tumo-Vaižganto gimnazijos 4-tos klasės moksleivė Greta Šinkūnaitė už rašinį „Gerumas nieko nekainuoja, o viską perka“. Supažindinęs auditoriją su premijos paskirtimi, jos diplomą ir ažuolo lapų vainiką prizininkei įteikė A. Indriūnas. Ją pasveikino rajono meras K. Tubis, mokslo draugai ir kiti dalyviai, o poetė D. Teišerskytė ypač palankiai įvertino premijos reikšmę jaunimui. Padėkos žodį steigėjui, gimnazijos komisijai bei visiems sveikintojams tarė ir konkurso laimėtoja G. Šinkūnaitė.

Įdomią ir originalią edukacinę etnokultūrinę programą „Lino kelias“

Vaižganto gerbėjams šventėje parodė Rokiškio rajono Panemunėlio universalaus daugiafunkcio centro atlikėjos (linų apdorotojos, vad. Audronė Šakalienė).

Apskritai, išlaikytos visos „Vaižgantinių“ tradicijos: visi laureatai pasodinti „foto sesijai“ į Svėdasų krašto tautodailininko Aleksandro Tarabildos išdrožtą originalų Vaižgantinių krėslą; prisiminimus apie Vaižgantą papasakojo senolis Vytautas Petronis; „Vaižgantinių“ organizacinius reikalus gvildeno (visi panorėję dalyviai) – dr. Gvidas Kazlauskas, dr. Juozas Lapienis, Utenos „Bočių“ ansamblio vad. Amelija Katinienė, verslininkas bei politikas Ričardas Sargūnas, Rokiškio ūkininkas Vytautas Šlikas (jis tradiciškai kaimiška duona apdovanojo laureatus ir šventės organizatorius), veikė Simonos Bagdonaitės ir Raimundo Kovo fotografijų paroda „Prisimenant 2016-ųjų „Vaižgantines“, buvo galima aplankyti Svėdasų krašto muziejų, įsigyti knygų. Dalyvius visą šventę linksmino Viešintų kapela „Vingerinė“ (vad. Robertas Raišelis), o šventės pabaigtuvėms rėmėjai (jų būta irgi nemažai) parūpino avino kepsnių, skanios kaimiškos košės ir aromatingos Aukštaitijos žolelių arbatos.

Pavakare šventinis šurmulys, palikęs visiems gražių sueities tėviškėje prisiminimų, ėmė tilti, o „Vaižgantinių“ šventės laužas... pamažu išblėso.

Šventės dalyviai. V. Rimšos nuotrauka

Romualdas Vytautas Rimša

Poezijos valandėlė Svėdasų vaikų darželyje

„Kai ruduo vėl auksu švyti...“, vėl norisi pasiklausyti poezijos posmų. Rugsėjo 5 d. į Svėdasų biblioteką užsuko šios eilutės apie rudenį autorė Janina Kazėnaitė-Pranskūnienė iš Pasvalio r. Poetė rašo suaugusiems ir vaikams. Šį kartą kartu su „Šypsenėlės“ vaikais aplankėme Svėdasų darželio auklėtinius. Poetės paklausti atėjo ir ikimokyklinukai iš J. Tumo-Vaižganto gimnazijos. Viešnia vaikučiams mielai pasakojo apie savo kūrybinį kelią, kada pradėjo rašyti vaikams, paskaitė eilėraščių apie drugelį. Poetė rašo paprastus eilėraštukus apie gamtą, gyvū-

D. Paulavičienės nuotrauka

nėlius, uogas, medžius – viską kas artima kiekvienam vaikui. „Šypsenėlės“ klubo vaikai paskaitė poetės eilėraščių

apie grybus, o mažųjų darželio vaikučių paprašėme, kad mums padėtų. Vaikučiai mielai movėsi ant rankyčių „grybukus“ – pirštines lėlytes. Visiems kartu pavyko pastatyti spektaklį čia ir dabar. Poetė mažuosius apdovanojo spalvinimo knygelėmis ir tautinėmis juostelėmis – knygų skirtukais. Ir mes nelikome skolingi, viešnia galės lietiningomis rudens dienomis ragauti medų, sunėštų iš mūsų pievų. Dėkojame autorėi, kuri savo noru ir savo lėšomis aplankė mus.

Asta Medinienė

Netradicinio ugdymo diena Svėdasų Juozo Tumo-Vaižganto gimnazijoje

Netradicinė pamoka muziejuje

Jau keletą metų, minint Vaižganto gimtadienį, mūsų gimnazijoje organizuojama netradicinio ugdymo diena.

Šįmet rugsėjo 20 d. rytą I g klasės mokiniai kitų gimnazistų akivaizdoje davė priesaiką, pasižadėjo ne tik siekti žinių, bet ir ugdytis meilės, grožio jausmus. Per vietinį radiją visą gimnazijos bendruomenę sveikindamas gimnazijos direktorius A. Kirvėla linkėjo kiekvienam rasti „deimantiuką“ savyje ir dovanoti jį kitiems.

Pirmosiose pamokose mokytojai dalykininkai dėstomą medžiagą integravo su Vaižganto tema. Šeštokai aplankė Kunigiškių kaime įsikūrusį muziejų, Vaižgantą prisiminė ir Maleišiuose, rašytojo gimtinėje. Pradinių klasių mokiniai per antrą pamoką aktų salėje klausėsi abiturientų Gedimino ir

Domanto skaitomų Vaižganto kūrinių, vėliau kūrė iliustracijas. Per trečią ir ketvirtą pamokas darbo užteko visiems: vieni klasėse kūrė puokštes Vaižgantui, kiti išradingai komponavo rudens gėrybes.

Abiturientai, kaip gimnazijos šeiminkai, nupynė vainiką iš gėlių ir juo papuošė Vaižganto paminklą miestelio centre. Sportiškiausi mokiniai bėgė Vaižganto keliais. Kol sportininkai skubėjo greičiau įveikti trasą, kiti mokiniai gimnazijos kieme iš obuolių sudėliojo VAIŽGANTUI – 148.

Per penktą pamoką stadionas tarsi atgijo. Krepšinio aikštelėje kariavo vyresnių klasių mokiniai – vyko krepšinio maratonas. Kūno kultūros mokytojų vadovaujami jaunesni mokiniai dalyvavo pasagos mėtymo var-

Abiturientai neša gėles Vaižgantui

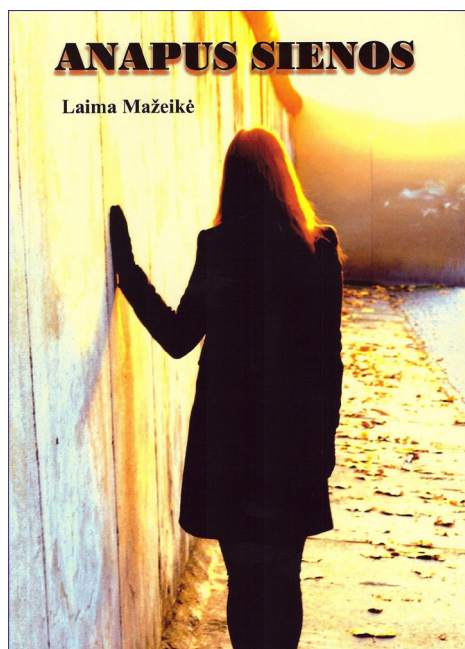
žybose, galvėnėjosi traukdami virvę. Palaikymo šūksniai skambėjo garsiau nei muzika, padėjusi kurti šventinę nuotaiką.

Vėliau vyko netradicinės klasės valandėlės. Gimnazijos koridoriuje visi galėjo pasigrožėti mokinių ir jų tėvelių sukurtais puokštėmis bei rudens gėrybių kompozicijomis, o bibliotekoje veikė 1969 m. mokinių pieštų Vaižganto kūrinių iliustracijų paroda.

Gero oro nepagailėjusi gamta leido įdomiai, linksmai paminėti Vaižganto gimtadienį. Norisi tikėti, kad vaižgantiška gerumo, pakantumo dvasia ir darbinga nuotaika lydės gimnazijos kolektyvą visus mokslo metus.

*Joana Gutmanienė,
gimnazijos mokytoja*

TRUMPA INFORMACIJA

Laimos Mažeikės (kūrybinis pseudonimas) knyga „Anapus sienos“ apie moterį, kuri, iš gydytojos išgirdusi nelabai linksmą diagnozę, pasimeta. Vietoj to, kad pirmiausia kreiptųsi pas gydytojus, išvažiuoja į kelionę. Slovakijos Aukštųjų Tatrų priekalnėse, mažo, gėlėmis apšodinto, namelio kieme, ji netikėtai susitinka savo jaunystės draugą, vokiečių gydytoją Andreasą Fendlerį... Knyga nedidelė, sutalpinusi pusamžio įvykius: karo metus Berlyne, sovietinių laikų studentiškas dienas, šių dienų optimizmą ir tikėjimą. Ir viskas apie meilę, tikrą, nesumeluotą, be sienų. Knygos pristatymas vyko Kaune, J. T. Vaižganto muziejuje praeitų metų gruodžio 10 d. ir Svėdasų bibliotekoje, šių metų balandžio mėnesį.

Lietuvių kalba

Žemėje gyvena apie 6 milijardus žmonių, kurie kalba 6–7 tūkstančiais kalbų. Kalbomis, sudarančiomis 96 procentus visų kalbų, kalba tik 4 procentai visų pasaulio žmonių. 3 procentai visų pasaulio kalbų, t. y. 225 kalbos, yra atsiradusios Europoje. Penkios didžiosios, kuriomis kaip gimtosiomis kalba daugiausiai žmonių Europoje, yra rusų, vokiečių, anglų, prancūzų ir italų kalbos. Pasaulyje lietuviškai kalba apie 4 milijonus žmonių. Lietuvių kalba pagal kalbančiųjų skaičių pasaulyje užima 144 vietą. Ji oficiali Lietuvos Respublikoje ir Europos Sąjungoje. Lietuvių kalba kaip užsienio kalba dėstoma 28 pasaulio universitetuose.

Netekome mokslininko ir kraštiečio Vytauto Vanago (1930–2017)

Mokslininkas ir kraštiecis Vytautas Vanagas gimė 1930 m. rugsėjo 26 d. Gudiškių kaime Rokiškio rajone. Nuo 1939 m. jis lankė Mičiūnų, o paskui – Duokiškio mokyklą. 1944–1951 m. mokėsi Svėdasų (Anykščių r.) progimnazijoje ir Svėdasų vidurinėje mokykloje (dabar Juozo Tumo-Vaižganto gimnazija), buvo klasės seniūnas ir baigė mokslus su 3-čiaja abiturientų laida. Metus dirbo kolūkyje laukininkystės darbininku, brigadininku. 1952–1957 m. studijavo Vilniaus valstybinio universiteto (toliau – VU) Istorijos-filologijos fakultete. Jį baigęs, gavo diplomą su pagyrimu ir įgijo filologo bei vidurinės mokyklos lietuvių kalbos ir literatūros mokytojo kvalifikaciją.

1957–1989 m. V. Vanagas dirbo Lietuvos mokslų akademijos (toliau – LMA) Lietuvių kalbos ir literatūros institute: nuo 1957 m. – Literatūros sektoriaus vyresnioju laborantu, nuo 1980 m. – Ikitarybinės literatūros skyriaus jaunesnioju moksliniu bendradarbiu, o 1990 m. pradžioje – Technologinės grupės vadovu. 1990 m. pavasarį, pertvarkius institutą, iki 2003 m. buvo LMA Lietuvių literatūros ir tautosakos instituto (toliau – LLTI) Technologijos skyriaus vadovas, paskui – Technologijos skyriaus vyriausiasis mokslo darbuotojas. Svarbiausios Vytauto tyrimų sritys: lietuvių literatūros istorija (XIX a.) ir technologija. Nuo 1994 m. iki šiol buvo rašytojo Juozo Tumo-Vaižganto raštų vyriausiasis redaktorius.

Mokslininkas paliko Lietuvai vertingų darbų. Už mokslinę studiją „Antanas Strazdas“ V. Vanagai VU buvo suteiktas 1967 m. filologijos mokslų kandidato laipsnis (kn. išspausdinta 1968 m.), o 1993 m. už monografiją „Dionizas Poška“, parengtą ir apgintą LLTI bei VDU Kaune, pripažintas habilituoto humanitarinių mokslų filologijos daktaro vardas (kn. išspausdinta 1994 m.). Ne mažiau vertingos yra ir kitos knygos: „Realizmas lietuvių literatūroje“ (1978), biobibliografinis leidinys apie

lietuvių spaudos ir raštijos darbuotojus „Lietuvių rašytojų sąvadas“ (1987 ir 1996 m.), „Lietuvių literatūros istorija“ (t. 1, su kitais aut.) ir kt. Be to, mokslininkas parašė ir paskelbė daug kalbotyros ir literatūros straipsnių, knygų recenzijų, parengė lietuvių rašytojų raštų rinkinius: „Motiejus Valančius“ (t. 1, su Birute Vanagiene) ir kt. Jo mokslinė veikla susilaukė aukšto įvertinimo. 2010 m. už darbų ciklą „Fundamentinė lietuvių literatūros technologija ir literatūros klasikos sklaida (1996–2009)“ buvo skirta humanitarinių mokslų srities Lietuvos mokslo premija.

Institute daug dėmesio Vytautas skyrė kolegoms. Jo skyriaus darbuotojai visada jausdavo palaikymą. Pasak jų, pas jį galėdavai ateiti bet kuriuo metu ir su bet koku gyvenimo klausimu – dalykiškai prasidėjusi kalba, baigdavosi nuoširdžiu pasidomėjimu, kaip darbuotojas gyvena, leidžia laisvalaikį, laikosi jo namiškiai ir pan. Jis buvo kolegas globojančio vadovo pavyzdys. Niekada neatsisakydavo ir pakonsultuoti – dalydavosi tomis žiniomis ir patirtimi, kurią įgijo dirbdamas technologo ir literatūros istoriko darbą. Skaitydamas atneštą darbuotojo straipsnį, pamiršdavo savo nebaigtus darbus, ir visa esybe imdavosi redaguoti svetimą tekstą, pateikdamas vertingų pastabų, pasiūlymų. Žmogiška šiluma ir nuoširdus rūpestis artimaisiais tiesiog buvo persunkęs visą Vytauto dvasią. Kolegos gerbė jį

ir stengėsi atsidėkoti. Vytauto gimimo dieną, visada jam įteikdavo gėlių. Skyriaus darbuotojai jautė, jaučia ir dar ilgai jaus Vytautą šalia, darbų sukuryje... Laisvalaikiu V. Vanagas domėjosi politika, astronomija, sportu, mėgo skaityti, rašė eiles. Visada buvo kuklus, darbštus, pareigingas. Rūpėjo jam ir kiti Lietuvos gyvenimo reikalai.

Glaudžius ryšius visuomet palaikė su Svėdasais. Jis yra Svėdasų J. Tumo-Vaižganto gimnazijos Garbės galerijos narys. Savo mokyklos bibliotekai ir Svėdasų krašto (Vaižganto) muziejui V. Vanagas padovanojo suredaguotus Vaižganto raštų rinkinius. Vilniaus rotušėje, Svėdasiškių draugijai „Alaušas“ su Vilniaus anykštėnų sambūriu 2009 m. minint Vaižganto 140-ąsias gimimo metines, V. Vanagas skaitė pranešimą „Vaižganto raštų leidyba Lietuvoje“. Noriai jis bendravo ir su buvusiais savo klasės draugais, patardavo jiems. Kai 2016 m. Stasys Gavenavičius atvažiavo iš Kauno pas Vytautą į namus jo aplankyti ir pasitarti dėl laikraščio „Svėdasų varpas“ leidybos, jis pasakė: „Tai – nuostabu, tai būtų didelis pasiekimas miestelio švietimo srityje, gyventojai įgytų didesnę pasitikėjimą savimi, Svėdasai sparčiau vystytųsi, tai būtų pavyzdys kitiems rajono ir respublikos miesteliams. – O paskui pridūrė: – Mano jėgos senka, išsipareigoti negaliu, nebent eilėraščių, parašytą apie J. Tumą-Vaižgantą, galėčiau duoti“.

Vytauto žmona ir bendražygė Birutė Rokaitė-Vanagienė (1934–2011) taip pat buvo žinoma mokslininkė, kalbos istorikė ir dialektologė. Jai mirus, paskutiniu metu su Vytautu bendravo ir jam susirgus padėdavo Krikšto dukra Vida Vanagaitė-Brazionienė. Aplankydavo ir klasės draugai. Vytautas Vanagas mirė 2017 m. rugsėjo 11 dieną ir buvo palaidotas Vilniuje. Šviesus jo atminimas ilgam liks mūsų ir kitų artimųjų širdyse.

Laikraščio redakcinė kolegija

Šį leidinio numerį finansavo verslininkas Petras Baronas

Leidėjas Svėdasiškių draugija „Alaušas“,
kodas 302482413
ISSN 2424-5801
Vyr. redaktorius Algimantas Indriūnas
tel. 8 613 90897

Redakcinė kolegija:
Vytautas Rimša (pirm.) tel. 8 608 27882
Stasys Gavenavičius (sekr.) tel. 8 677 71514
Rimutė Kniežienė tel. 8 620 46960
Asta Medinienė tel. 8 678 32056

Spaustuvė „Morkūnas ir Kō“,
Draugystės g. 17, LT-51229 Kaunas
El. paštas: spaustuvė@morkunas.lt
Leidinyas nemokamas